

Koondumise laad

Osühing Utilitas („Utilitas“) ja Tallinna linn („linn“) on 22.06.2023 saavutanud kokkuleppe tehingu teostamises, mille käigus asutatakse uus äriühing AS Utilitas Tallinna Soojus („UTS“) ning nähakse ette Utilitasele kuuluvate AS Utilitas Tallinn („UT“) aktsiate ja linnale kuuluvate AS-i Tallinna Soojus („ASTS“) aktsiate üleandmine mitterahalise sissemaksena UTS-ile. UTS aktsiatest 66,66% hakkab kuuluma Utilitasele ja 33,34% linnale. Tehingu käigus omandab Utilitas läbi UTS valitseva mõju ASTS üle konkurentsiseaduse § 19 lg 1 p-s 2 kirjeldatud viisil.

Tehingueelselt kuulub Utilitasele 100% UT aktsiatest ja linnale 100% ASTS aktsiatest. Tegu ei ole siiski tavapärase olukorraga, sest juba tehingueelselt on kuni 2001. aastani ASTS valitseva mõju alla kuulunud ettevõtte (edaspidi „TS Ettevõtte“) täielikult üle antud UT ainuvalitseva mõju alla ning kogu UT tegevus seisnebki ainult TS Ettevõtte opereerimises. ASTS ei oma valitsevat mõju TS Ettevõtte üle ega osale kaubaturul ning ASTS müügitulu tekib üksnes TS Ettevõtte rentimisest saadavast renditulust. Tehingu käigus ei muutu valitseva mõju struktuur TS Ettevõtte üle (see jääb endiselt UT ainuvalitseva mõju alla), muutub vaid ASTS üle valitseva mõju teostaja.

Tehingueelse valitseva mõju struktuuri aluseks on 31.10.2001 ASTS ja UT (varasemalt AS Tallinna Küte) vahel sõlmitud ettevõtte rendi- ja operaatorleping („rendi- ja operaatorleping“), millele Konkurentsiamet andis tähtajatu koondumise loa 06.12.2001 otsusega nr 50-KO. Oluline on märkida, et algselt rendile antud varad on lepinguperioodi jooksul sisuliselt nulli amortiseerunud ega ole enam Konkurentsiameti poolt hinna kooskõlastamisel reguleeritud varade arvestuses. UT on rentnikuna pidevalt rendile antud varadesse investeringuid teinud ning loonud uusi teenuste osutamiseks vajalikke varasid. See tähendab, et rendi- ja operaatorlepingu algse perioodi lõpuks olemasolevatest varadest valdav osa on UT poolt loodud ja tuleks ASTS-il algse lepingu lõppemisel 2031. aastal UT-le kompenseerida (ehk sisuliselt tagasi osta), milleks ASTS-il rahalised vahendid puuduvad.

Koondumise osalised ja nende äritegevus

Kuigi koondumise teate esitaja hinnangul ei pruugi praeguses olukorras olla tegu tehinguga, mis kuulub konkurentsiseaduse kohaselt kontrollimisele, esitab Utilitas vaidluste vältimiseks ja õigusselguse saamiseks siiski koondumise teate, lähtudes seisukohast, et tegemist on Utilitase poolt valitseva mõju omandamisega ASTS üle konkurentsiseaduse § 19 lg 1 p 2 tähenduses. See tähendab, et eeltoodule tuginedes on käesolevas asjas koondumise osalisteks (i) Utilitas ja (ii) ASTS (kuid mitte TS Ettevõtte).

Utilitas on Eesti energiakontsern, mille põhitegevuseks on soojus- ja elektrienergia tootmine ning kaugkütteenuse ja jahutusteenuse osutamine. ASTS-il puudub lisaks rendi- ja operaatorlepinguga seonduvatele administratiivsetele tegevustele ja rendile antud TS Ettevõttelt renditulu teenimisele muu sisuline tegevus.

Kavandatava tehingu fookuses on TS Ettevõtte tegevus, mistõttu on tehinguga seotud põhiliselt järgmised äritegevused:

- soojusenergia tootmine;
- soojusenergia kaugküttevõrgu kaudu jaotamine ja müük lõpptarbijatele.

Mõjutatud kaubaturgude puudumine

Arvestades seda, et üks koondumise osaline, ASTS, ei tegutse ühelgi kaubaturul (kuivõrd puudub eraldi kaugküttega tegelevate ettevõtete renditurg), puuduvad koondumise osaliste tegevuste puhul horisontaalne kattuvus ja ka vertikaalsed seosed. See tähendab, et puuduvad mõjutatud kaubaturud.

Igal juhul ei too tehing kaasa konkurentsituatsiooni muudatust kaubaturgudel, kuna Utilitas omab UT kaudu juba enne kavandatavat tehingut valitsevat mõju TS Ettevõtte üle, mille tegevus on nii enne kui pärast tehingut allutatud kaugkütteseaduse alusel Konkurentsiameti regulatiivsele järelevalvele (sh hinnaregulatsioonile). Tehinguga muutub sisuliselt vaid see, et Utilitas omandab täiendavalt

ainuvalitseva mõju ASTS administratiivsete tegevuste ja juba UT valitseva mõju all olevalt TS Ettevõttelt teenitava renditulu üle.

Seega tehingu tulemusena ei teki ega tugevne turgu valitsev seisund ühelgi kaubaturul ega kahjustu konkurents mõnel muul viisil.

Tehingu strateegilised ja majanduslikud põhjused

Kaugkütte tarbijate ja ühiskonna jaoks tervikuna on oluline tagada soojusenergia varustuse toimepidevus ja mõistlik hind, tegutsedes seejuures keskkonnasäästlikult. Nii on ka Konkurentsiamet soovinud UT-lt tegevuskava, mis vähendaks sõltuvust maagaasist ja langetaks tarbijatele soojuse hinda.¹

Eelkirjeldatud ootused, energiakriis, gaasi varustuskindlust mõjutanud Ukraina sõda ja Tallinn 2035 arengustrateegias seatud eesmärk toota kaugküttesüsteemi jaoks soojusenergiat valdavalt taastuvatest kütustest on pannud osapooled olukorda, kus on vaja teha olulisi investeeringuid nii tootmiseadmetesse kui soojustrassidesse. Selliste investeeringute elluviimiseks on vajalik luua TS Ettevõttele kaasaegne juhtimismudel ja aktsionäride struktuur, mis vastaks finantseerijate nõuetele.

Lähtudes eeltoodust on linn ja Utilitas jõudnud kokkuleppele sõlmida kapitalitehing, et kindlustada kaugkütteteenuse nõuetekohane osutamine Tallinnas pikemas perspektiivis ning vähendada linna vastavaid finantsriske ja -kohustusi, samuti võimaldada investeeringutelt teenida tulu.

¹ Konkurentsiameti aastaraamat 2022: „AS-i Utilitas Tallinn tegevuskava soodsama soojuse hinna tagamiseks tarbijatele“, kättesaadav: <https://aastaraamat.konkurentsiamet.ee/aastaraamat-2022-soojus/i-utilitas-tallinn-tegevuskava-soodsama-soojuse-hinna-tagamiseks>.